

MÉRNÖKI DÍJSZABÁS

Javaslat a mérnöki szolgáltatások legalacsonyabb áron való kiválasztása helyett a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztási eljárás alkalmazására

Javaslat és elemzés az Európai Mérnök Tanácsadó Szövetség (EFCA) ajánlása alapján

Javaslatok

1. Az elemzések során feltárt káros hatások miatt a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás módszer alkalmazása a Mérnöki szolgáltatások kiválasztására ellentétes a közérdekkel. Magas színvonalú mérnöki szolgáltatási tevékenység csak a valós piaci árakkal összhangban lévő, tisztességes ellenszolgáltatásért szerezhető be, amely a **gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat** kiválasztási eljárás alkalmazásával lehetséges.
2. A megrendelők által elvárt magas minőség elérése érdekében:
  - a mérnöki szolgáltatókat / tanácsadókat azon cégek közül célszerű kiválasztani, akik az előminősítés során igazolták, hogy képesek magas színvonalú munkát végezni. Erre azért van szükség, hogy az ajánlattételi fázisban csak egymással összehasonlítható tapasztalattal rendelkező cégek versenyezzenek és
  - a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztási eljárás alkalmazásával kell a mérnöki szolgáltatási szerződéseket odaítélni.
3. A gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztási eljárás alkalmazása során az alábbiak szerint célszerű eljárni:
  - a kiválasztásnak a műszaki és pénzügyi ajánlatok értékelésén kell alapulnia, ahol a pénzügyi értékelés súlyszáma lehetőleg ne haladja meg a 20%-ot,
  - a műszaki és pénzügyi ajánlatot külön borítékban célszerű benyújtani,
  - A részvételi / ajánlati felhívás egyértelműen tartalmazza a műszaki és pénzügyi értékelés kritériumait és a súlysámukat,
  - a műszaki értékelésnek a fent leírt minőségi kritériumokon kell alapulnia,
  - a pénzügyi ajánlatokat a műszaki értékelést követően kell felbontani; csak az előre meghatározott minimum (pl. 70%) feletti műszaki értékelési pontszámmal rendelkező ajánlattevők pénzügyi borítékja bontandó fel,
  - az ár pontszámok kiszámítását korrekt képlet szerint (kis árkülönbségek ne eredményezzenek jelentős pontkülönbséget) kell elvégezni (célszerű a lineáris interpoláció módszerét alkalmazni).
4. Javasoljuk, hogy mérnöki szolgáltatási versenytárgyalásokat megindító hirdetményekben tegyék közzé az elvégzendő szolgáltatás becsült értékét (pénzügyi keret) és részletes tartalmát annak érdekében, hogy valamennyi ajánlattevő azonosan értelmezze a Megrendelő elvárásait. Amennyiben az ajánlati felhívás egy a piaci árak alatti árból kalkulált, vagy a ráfordítandó erőforrások helytelen becslésén alapuló, rendkívül alacsony becsült értéket tartalmaz, legyen lehetőség arra, hogy a szakmai köztestületek hivatalosan jogorvoslati eljárást kezdeményezhessenek (az EU Közbeszerzési Direktíva Irreálisan alacsony árra vonatkozó bekezdése alapján).
5. Az EU Közbeszerzési Direktívája szerint a tagországoknak joguk van a mérnöki és tanácsadói díjak jogszabályban történő meghatározására, ezzel összefüggésben a szakmai területek és a hazai gyakorlat szerinti díjaik elemzése szükséges, amelynek tartalmazni kell az alkalmazottak jövedelmét, a vállalati általános költségeket és egy gazdaságilag

ésszerű profitot. Ezek a díjelemzések (díjtáblázatok) alkalmazhatók az irreálisan alacsonynak minősített ajánlatok értékelése során.

Az elemzés megállapításai

1. Az Európai Unión belül a mérnöki szolgáltatások beszerzésének gyakorlata és a kiválasztási szempontok jelentősen különböznek egymástól.
2. A 2004/18/EC Európai Unió Direktíva szerint a közpénzekből megvalósuló szolgáltatási szerződések beszerzése az alábbi értékelési szempontok egyike szerint lehetséges:
  - a. A gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat,
  - b. A legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatásAz Egyesült Államokban és Kanada Quebec tartományában az ún. Minőség Alapú Kiválasztás (QBS) gyakorlata terjedt el, amely során a minőség alapján kiválasztott legjobb ajánlattevővel tárgyalnak a szerződéses szolgáltatásokról és a szerződéses árról (az értékelés során az ár súlya 0!) Ez a módszer jelenleg az Európai Unió tagállamaiban még nem alkalmazható.
3. Az új EU tagállamok csatlakozásuk előtt nagy sikerrel alkalmazták az ún. Practical Guide (Gyakorlati Útmutató) szerinti eljárásrendet, amely gyakorlatilag megegyezik az EFCA által ajánlott gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztási eljárással. A fenti eljárásrend alkalmazásával kizárólag magasan képzett, feladataik elvégzéséhez megfelelő szakmai kompetenciával rendelkező cégek kerültek kiválasztásra.

Két borítékos rendszert alkalmaztak, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy csak a műszaki ajánlat értékelése során előírt minimum pontszámot elért ajánlattevők pénzügyi ajánlatát bontották fel.

Ez a kiválasztási módszer garantálta, hogy a tanácsadói / mérnöki szolgáltatások magas színvonalú elvégzésében járatlan, megfelelő szakemberekkel és szakmai háttérrel nem rendelkező cégek nem kerülhettek be a pénzügyi értékelési fázisba.

A folyamat végső eredményeképpen a Megrendelő magas színvonalú szolgáltatást kapott a Tanácsadó / Mérnök cégektől, akik ezért tisztességes ellenszolgáltatást kaptak.
4. Miután az említett országok az Európai Unió tagjaivá váltak, a korábban jól bevált eljárásrendeket felváltották a nemzeti közbeszerzési szabályokra épülő más típusú eljárások.

Az új EU tagállamok többségében a megrendelők a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás kiválasztási módszert választották, mivel:

  - a. Az ártól eltérő értékelési szempontokat szubjektívnek tartották, amely jogorvoslatokhoz vezetett, ezek késleltették és esetenként ellehetetlenítették a közbeszerzést.
  - b. A pénzügyi lehetőségekre tekintettel a megrendelők a tanácsadói / mérnöki szolgáltatásokat a lehető legolcsóbban kívánták beszerezni; ez csak abban az esetben történhet meg, ha a Megrendelő nem veszi figyelembe a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás módszerének alkalmazásából fakadó jelentős hátrányokat és kockázatokat.
5. A legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás kiválasztási módszer széleskörű alkalmazása oda vezetett, hogy a piaci árak a rendelkezésre álló pénzügyi keretek 30-40 %-ára estek le. A megrendelők azt gondolták, ez egy jó tendencia, hiszen a fennmaradó pénzeszközöket más feladatok elvégzésére fordíthatják majd, de ez a teória tévesnek bizonyult, ugyanis az „olesó” tanácsadó / mérnöki szolgáltató cégek által végzett alacsony színvonalú munka gyakran hibás tervekhez, rossz projekt menedzsmenthez vezetett. Számos esetben az utólagos projekt audit eredményeképpen az Európai Unió pénzügyi támogatását is vissza kellett téríteni.

Ez a hibás gyakorlat oda vezetett, hogy a megrendelők lényegesen nagyobb összegeket veszítettek el, mint a tanácsadói / mérnöki szolgáltatási keretösszegekből „megtakarított” 60-70%-os összeg.

A legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás kiválasztási módszer alkalmazásával megkötött szerződéseknél, mivel a tanácsadó / mérnöki szolgáltatást végző cég szerződése nem tartalmaz nyereséget, gyakoriak a szerződéses viták, utólagos módosítási igények, és a korrupció (lehetséges elvtelen megegyezések a kivitelező vállalkozókkal némi nyereség biztosítása érdekében).

Az ár alapú verseny továbbá jelentősen beszűkíti a tervező / tanácsadó cégek továbbfejlesztését, és megakadályozza az innovációt és a fejlődés alapját jelentő oktatást, képzést

A szakmai szervezetek aggodalma és véleménye a jelenlegi gyakorlatról

Aggodalmunkat fejezzük ki amiatt, hogy a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás módszerével kiválasztott mérnök szolgáltató a lehető legkisebb időt és energiát fogja a munka megvalósítására szánni, akár tervezésről, akár lebonyolítói tevékenységről, akár projekt menedzsmenetről van szó.

Ez oda vezethet, hogy a tanácsadó / mérnök szolgáltató az elvárásokhoz képest nem megfelelő munkát végez, amelynek az alábbi következményei lehetnek:

- a mérnök / tanácsadó munkájának felületeére további erőforrásokat kell fordítani
- az építési költség és/vagy a kivitelezés időtartama megnő, és/vagy
- a kivitelezés minősége nem az elvárt szintű

amely hatások lényegesen nagyobb kárt okozhatnak, mint a mérnöki szolgáltató / tanácsadó díjából megtakarított összeg. „Addig, amíg a változtatások aránya a végső kivitelezési költséghez viszonyítva az építőiparban átlagosan 10%, addig a minőség alapú kiválasztás (QBS) révén leszerződött projektek esetében mindössze 3%.

Ami a megvalósítás időtartamát illeti, a nemzeti átlag kb. 10% időhosszabbítás a megkötött szerződésekhez viszonyítva, míg a QBS projektek esetén az átlag 8,7%, de a projektek 60%-ában mindössze 3% időtartam hosszabbítás adódott. Forrás: An Analysis of Issues Pertaining to Qualifications-Based Selection (A minőség alapú kiválasztás – QBS-re vonatkozó analízis), Paul S. Chinowsky, PhD University of Colorado, Boulder, CO Gordon A. Kingsley, PhD Georgia Institute of Technology, Atlanta, GA (USA)”

Ami még ennél is nagyobb veszély, hogy a nagy, komplex projektek esetén ez az anomália oda vezethet, hogy a megbízó kormányoknak / önkormányzatoknak jelentős további pénzügyi forrásokat kell mozgósítaniuk és esetenként előfordulhat, hogy az Európai Unió elutasító határozatot hoz a már folyamatban lévő projekt társfinanszírozásáról.

Végezetül meg kell említeni, hogy a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás kiválasztási módszer alkalmazása túlzott versenyt, nem fenntartható szerződéses árat eredményez, különösen olyan piaci helyzetben, amikor a mérnöki szolgáltatások kínálata meghaladja a megrendelők igényeit.